

5e JAARGANG

NUMMER 4

APRIL 1969

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DRUCKER 20
A. KUNDE
NOOT 1234

DAAD

EN

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

omgeving en de wereld
van de zelfstandige arbeid

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam · W

Postgiro 307695

M R S . B A R B A R A C A S T L E :

D E A N D E R E K A N T V A N D E B A R R I C A D E

IN ELK SOCIAAL conflict in Engeland - zoals in 't jongste bij de Fordfabrieken - is op het ogenblik een vrouw de sleutelfiguur: mrs. BARBARA CASTLE, minister voor werkgelegenheid en produktiviteit in de zogenaamde Labour-regering van premier Harold Wilson. Ongeveer met deze woorden begon één dezer dagen een geschreven portret van een der meest besproken figuren in het Britse openbare leven. Het verscheen uiteraard in een burgerlijk blad, want men moet bepaald de burgerlijke beschouwingswijze zijn toegedaan om in alle naïviteit te menen, dat individuen sleutelposities bezetten in de moderne klassenstrijd. Die kritiek echter - essentieel genoeg om er hier terstond de aandacht op te vestigen - verhindert niet, dat wij het een g o e d portret vonden. En dat laatste dan wel voornamelijk on déze reden, dat uit vrijwel ieder woord van het desbetreffende opstel on-dubbelzinnig blijkt, hoe w e i n i g juist individuen hun stempel drukken op de sociale ontwikkeling; hoezeer er in de politiek, in de economie, in de sociale wetgeving, sprake is van 'n maatschappelijke wetmatigheid, die zich voltrekt volkomen onafhankelijk van de wil der handelende personen. Zo men het beeld van de sleutel al wil gebruiken, dient te worden vastgesteld, dat deze zich niet in handen van mevrouw Barbara Castle bevindt. Het is veeleer zo, dat zij van het ogenblik af, dat zij haar intrede deed in Harer Majesteits regering, een gevangene is die zich niet zelf meer kan bevrijden, juist omdat zij daartoe de sleutel mist.

Dat laatste geldt natuurlijk niet slechts voor haar alleen, doch voor ieder lid van het kabinet. Maar er is een bepaalde reden, waarom het bijzonder interessant is de positie van juist mrs. Barbara Castle nader te beschouwen. Aan haar toch kan beter dan aan wie anders ook - Harold Wilson zélf misschien daargelaten - worden gedemonstreerd, hoe volkomen dwaas het is om te veronderstellen, dat voor het beleid van de een of andere hoogwaardigheidsbekleder, functionaris of minister, persoonlijke politieke opvattingen en persoonlijke idealen bepalend zouden zijn. Want Barbara Castle, geboren in het roerige jaar 1912, toen de Britse transportarbeiders een van hun grootste conflicten uitvochten met het Britse kapitalisme, dochter van een overtuigd lid van de Independent Labour Party, de Onafhankelijke Arbeiderspartij, wier leiders nimmer moe werden de grote Labour Party van te grote toegevendheid jegens het ondernemersdom te beschuldigen, behoort tot die richting in de officiële arbeidersbeweging, die men in het gebruikelijke (en versleten) jargon met het woord "links" pleegt aan te duiden.

Háár, Barbara Castle, kan men niet verwijten, wat men in haar land aan de MacDonalds, de Snowdens of de Hendersons verwijten kan, namelijk: eigenlijk altijd al een openlijk of verkapt bewonderaar van de kapitalistische produktiewijze, de

burgerlijke cultuur en de bestaande sociale orde te zijn geweest. "Háár socialisme", zegt de portrettist die wij op het oog hebben, "was het robuuste, primitieve en puriteinse soort uit Yorkshire's industriegebieden", waarvoor - voegen wij er aan toe 'n politieke vos als wijlen de eerste minister Lloyd George in de twintiger jaren van deze eeuw al zo'n diep ontzag had. Natuurlijk is de omschrijving van onze portrettist een weinig zeggende frase. Niettemin is de bedoeling ervan toch wel volkomen duidelijk: Barbara Castle behoort niet tot de soort van Sydney Webb of de nobele Lord Walter Citrine, voor wie de adelsbrieven der Britse society méér betekenden dan de strijd van de arbeiders.

Al diegenen in de zogenaamde arbeidersbeweging - en het zijn er bepaald niet weinigen - die idealistisch denken, die eerlijk geloven, dat het aankomt op de goede wil en de gezindheid, die de nederlagen der arbeiders aan "slechte leiders" wijten, enzovoorts, zijn nimmer opgehouden ons voor te houden, dat men alleen maar de "slechte leiders" door "goede" had te vervangen om de klassenstrijd, of wat men daar dan onder verstond, met succes te voeren. Lenin bijvoorbeeld verkondigde deze mening, toen hij zich in 1920 keerde tot "de linkse stroming", die het standpunt innam, dat successen in de klassenstrijd alleen maar door de arbeiders zélf bevochten konden worden. Die "linkse stroming", waartegen Lenin zich keerde, vertegenwoordigde - het zij hier terzijde en mogelijk ten overvloede opgemerkt - natuurlijk iets geheel ánders, dan wat in de huis, tuin, of keukentaal met het woord "links" wordt aangeduid. Het was een stroming, die de noodwendigheid, de onvermijdelijkheid van de zelfstandige arbeidersstrijd in het licht probeerde te stellen, voor zover de maatschappelijke werkelijkheid van die dagen daar enig inzicht in kon verschaffen. Tot die stroming behoorde de vader van minister Barbara Castle natuurlijk niet en zij zelf nog veel minder. De stroming waartegen Lenin zich keerde, fundeerde haar opvattingen theoretisch op het historisch materialisme; de "linkse" opvattingen van Barbara of zelfs van de I.L.P. kenmerken zich door idealisme. Vandaar dan ook bijvoorbeeld, dat de I.L.P. op 24 december van het vorige jaar, in zijn orgaan "Socialist Leader" de verwachting uit kon spreken, dat "een minister als Barbara Castle, met haar links verleden, wel niet haar handtekening zou zetten onder een wetsontwerp, dat de vrijheid van staken aan banden zou pogen te leggen..." Precies één week later moest "Socialist Leader" verklaren, zich in minister Barbara Castle te hebben vergist. Kennelijk had haar "links" verleden er geen enkel beletsel voor gevormd, dat zij fungeerde als de toegewijde dienseresse van het Britse kapitaal.

Wat voor "Socialist Leader" en de I.L.P. een onplezierige verrassing was, is voor ons de doodgewoonste zaak van de wereld. De politiek wórdt niet op grond van overtuigingen gemaakt, doch op de basis van de noodzakelijkheden der kapitalistische produktie. Toegegeven, zal de redactie van het I.L.P.-orgaan wellicht uitroepen. Maar blijft er daarnaast dan niet zoiets bestaan als het persoonlijke karakter en het persoonlijk inzicht, dat iemand, het doet er niet toe wie, toch in ieder geval geschikt moet maken voor de rol van een kapitalistische minister? Het antwoord op die vraag luidt ja en nee.

Het is wáár bijvoorbeeld, dat niet iedereen voor bloedhond in de wieg gelegd is. Maar zodra men dat heeft vastgesteld, moet men er aan toevoegen, dat natuurlijk ook een Gustaaf Noske voor die rol niet in de wieg gelegd werd. Niet omdat hij 'n "bloedhond" was heeft de Duitse sociaaldemocratie de zelfstandige bewegingen der arbeiders neergeslagen, maar omgekeerd, ómdat de sociaaldemocratie krachtens haar natuur- en haar structuur zich tegen die bewegingen moest keren moest de brave kleinburger Noske tot een bloedhond worden. Om tot Barbara Castle terug te keren, natuurlijk was het nimmer haar bedoeling om als kapitalistisch minister het stakingsrecht van de Britse arbeiders aan te tasten. Maar was er, vragen wij in één adem, ooit iets in haar opvattingen of haar politieke carrière, dat voor een dergelijke rol een beletsel vormde? Zo de I.L.P. gemeend heeft in haar eens gehuldigde "linkse" opvattingen een barrière daarvoor te moeten zien, wij niet.

Barbara Castle, zo vernemen wij uit de mond van haar portrettist, "leerde aan de knie van haar vader de wereld te verdelen in "goede" werkers en "slechte" directeuren". Wat een extreem "linkse" opvoeding, zullen sommigen geneigd zijn uit te roepen. Welk een waardeloos en extreem gevoels-socialisme, zeggen wij. Er zijn goede en slechte arbeiders en goede en slechte directeuren. Maar kan een "slechte" arbeider anders dan als arbeider handelen en een "goede" directeur anders dan als directeur? Dáárin bestaat het wezen van het kapitalisme, dat de wetten der kapitalistische produktie ook "goede" ondernemers noodzaken ondernemers te zijn. Niet om verheven "socialistische" idealen gaat het, maar om de wetmatigheden der maatschappelijke ontwikkeling. Die bestaan op het terrein van de politiek evenzeer als op het terrein van de kapitalistische economie. Blijkbaar meende de I.L.P., die voortdurend - en terecht - de Labour-Party als een kapitalistische partij gekarakteriseerd heeft en het kabinet van Harold Wilson als een kapitalistische regering, dat "linkse" sympathieën van een bepaald Labourlid of van een bepaalde minister, in casu mevrouw Barbara Castle, voldoende waren om iemand voor typisch kapitalistisch optreden te bewaren. De I.L.P. heeft daarmee de plank volkomen mis geslagen.

Maar is, zal een enkele lezer misschien vragen, het optreden van mevrouw Barbara Castle nu wel zó kapitalistisch als wij beweren? Is het niet zó, dat haar linkervleugel-opvattingen toch wel degelijk een zekere stempel drukken op haar beleid? Is het niet zó, dat de Britse arbeider nog veel slechter af zou zijn indien een ander Labourlid aan het hoofd van het departement zou staan, dat zij nu beheert? Men behoeft zijn oor maar in het publiek te luisteren te leggen om dergelijke vragen - vaak met betrekking tot ándere, soortgelijke situaties en ándere personen - herhaaldelijk te vernemen.

Wij vinden dergelijke vragen vreemd. Wordt het arbeidersvijandige van Barbara Castle's optreden minder arbeidersvijandig omdat mogelijk een Tory-minister het op nog weer een ándere manier zou doen? Wordt een karweitje minder vies wanneer men het met fluwelen handschoentjes aanpakt? En men late zich door dit beeld vooral niet om de tuin leiden. Mevrouw Barbara Castle met haar kinderlijke voorstellingen van goede arbeiders en slechte directeuren pákt de arbeiders niet met fluwelen handschoentjes aan. En het is ook niet waar, dat een Tory-minister het allemaal nog veel erger zou doen. De waarheid gebiedt te zeggen, dat de Tories dergelijke karweitjes als nu het Labourkabinet van Wilson en mrs. Barbara Castle opknappen helemaal niet doen. Daar hebben zij juist Barbara Castle voor. Juist de Tories doen de direct tegen de arbeidersklasse gerichte zaken met fluwelen handschoentjes. Barbara Castle is het fluwelen handschoentje van de Tories. En zij is voor die rol geknipt, niet ondanks haar "linkse" verleden, maar juist vanwege haar "links" verleden!

Idealiste als ze is, ziet Barbara Castle dit laatste natuurlijk niet. Maar ze heeft, volgens haar portrettist althans, vaak genoeg momenten, dat ze zich toch wel afvraagt of ze wel "aan de goede kant van de barricade" staat. Dat doe je als zinnig mens natuurlijk niet voor niets. Overigens is zo'n vraag of iemand aan de "goede" dan wel aan de "slechte" kant van de barricade staat, een vraag die onmiddellijk ándere vragen oproept. Deze bijvoorbeeld, wat of dan wel de goede en wat of dan wel de verkeerde kant is en wie of dat dan wel uitmaakt.

Op die laatste vraag heeft Barbara Castle zélf een antwoord gegeven. "Ik", heeft ze gezegd (volgens onze portrettist), "mijn kant van de barricade is goed." Maar anderen, en tot hen behoort ook de onaangenaam door haar verraste ILP, betwisten dat en zeggen: "Waar Barbara staat, dat is de verkeerde kant". En om de verwarring helemaal compleet te maken, komt zich in dat gezelschap ook de bolsjewistische "Morning Star" voegen, die volgens de I.L.P. zélf aan de verkeerde kant van de barricade staat, maar die verklaard heeft, dat Barbara inderdaad aan de ándere kant staat, een lakei van het kapitalisme is. Wie dat verneemt uit de mond van een blad, dat als lakei van het Russische staatskapitalisme fungeert en

bovendien zijn rol speelt bij het bekladden van zelfstandig arbeidersoptreden in Groot-Brittannië, vraagt zich terecht af, of hier geen andere maatstaven gehanteerd kunnen worden dan dergelijke vage kwalificaties als "goede kant" en "slechte" kant, die blijkbaar bijzonder subjectief zijn.

Inderdaad, er zijn objectieve maatstaven. Het gaat niet om goed of slecht maar om het wezenlijke karakter der door Barbara Castle gevoerde politiek. Want elke politiek is tegelijk goed én slecht en iedere kant van de "barricade" eveneens. Wat goed is voor het kapitaal, is slecht voor de arbeiders en omgekeerd. Welnu: de politiek van mevrouw Barbara Castle, die met haat anti-stakingswet de "wilde" stakingen onmogelijk probeert te maken, die de produktiviteit van de arbeid poogt op te voeren in een op loonarbeid gebaseerde samenleving, is regelrecht gericht op de belangen van het kapitalisme. En het zijn niet alleen wij die dat zeggen, het zijn uitgesproken kapitalistische bladen gelijk "The Financial Times", die haar een goedkeurend schouderklopje geven.

Iedere arbeider, die verneemt, hoe zij zich - met afkoelingsperioden e.d. - voorstelt om de stakingen de nek om te draaien, wéét wat hij aan mevrouw Barbara Castle heeft. En als onlangs zelfs een vakbondsleider (!) háár "de ergste minister" genoemd heeft, dan is er geen arbeider, die er aan twijfelt, dat zij het wel héél erg moet hebben gemaakt. Dan heeft zo'n arbeider het bepaald niet nodig om van iemand als onze portrettist te vernemen, dat mevrouw Castle bepaalde adviseurs in négligé ontving. Voor hem stond ze ook zonder dat wel in haar hemd.

=====

OVER VERANTWOORDELIJKHEID GESPROKEN

WANNEER er een vakbondsbestuurder moet worden gekozen, een partijleider, een kamerlid of ministers, dan heet het altijd, dat daarvoor deskundigen moeten worden benoemd, die het metier beheersen en de boel niet in de soep laten lopen. Zelfs de Kamerfractie van de PvdA wil geen verantwoording verschuldigd zijn aan 't partijbestuur omdat het bestuur niet deskundig genoeg inzake het fractiewerk zou zijn. Maar niemand van al die knappe koppen is ook maar op de gedachte gekomen om in welk geval dan ook de arbeiders beslissingsbevoegdheid te geven. Welnee daar zijn die arbeiders natuurlijk niet deskundig genoeg voor.

Nu is het opmerkelijke echter, dat wanneer de boel wél in de soep loopt, of wanneer de knappe koppen anders handelen dan ze altijd gezegd hebben te zullen doen, het de arbeiders zijn, die de schuld krijgen. Toen in 1914 vrijwel de gehele internationale sociaal-democratie achter de nationale bourgeoisies ging staan en vooraan in de imperialistische oorlog ging, toen rechtvaardigde men dat later door de schuld te schuiven op het internatio-

nale proletariaat, dat zich niet tegen de oorlog had verzet. Alsof dat een verontschuldiging was niet alleen voor het feit dat men vooraan ging in die imperialistische oorlog, maar ook voor het feit dat men zich tegen de strijdende arbeiders keerde, zoals in Duitsland, maar ook elders, gebeurde.

In de jaren 1946 tot en met 1949 waren het hier te lande weer de sociaal-democraten, die mede de verantwoordelijkheid voor de oorlog tegen de Indonesische republiek op zich namen. De knappe koppen hadden weer eens beslist wat er moest gebeuren. Welnu, wat er is gebeurd in Indonesië hebben we kunnen beluisteren in de maand januari van dit jaar, toen de Vara drie tv-uitzendingen aan die militaire acties wijdde. En opmerkelijk feit, niet de knappe koppen, de deskundigen, zijn schuldig aan de oorlog tegen Indonesië, maar schuldig is "het Nederlandse volk". In koor roepen heren als Wigbold, Verkuyl en wie al niet meer, dat de verantwoordelijkheid voor die militaire acties en voor de misdaden daarin begaan, bij het Nederlandse volk ligt. En dan te weten, dat er altijd over en zonder dat volk wordt beslist.

Het is voorts een opvallende bij-

zonderheid, dat er in al die drie tv-uitzendingen van de Vara door niemand maar dan ook door niemand de staking in de zomer van 1946 tegen de troepenuitzendingen naar Indonesië is genoemd. Het is alsof die staking uit het geheugen van de heren is weggevoerd. Of zou het zijn omdat al die knappe koppen zich toen tegen die staking hebben gekeerd en de staking zelfs in opdracht van de CPN al in 't beginstadium de nek werd omgedraaid?

Zonder meer kan worden geconstateerd, dat alleen de arbeidersbevol-

king zich met de daad heeft gekeerd tegen de beslissingen die de knappe koppen hadden genomen. Nu die verantwoordelijkheid af te schuiven op "het Nederlandse volk" en de knappe deskundigen zoveel mogelijk te verontschuldigen is de huichelachtigheid ten top gedreven.

Of we anders hadden verwacht? Natuurlijk niet. Tenslotte weten we al lang, dat van politici - van uiterst rechts tot uiterst links - niets anders te verwachten is. De ervaring heeft ons dat wel geleerd.

Boekbespreking

TERWIJL DE ZES MILJOEN STIERVEN

NIET ALLEEN heeft elke oorlog een psychologische voorbereiding nodig, doch hij heeft ook een ethische en/of idealistische rechtvaardiging. Zo verklaarden de Duitse sociaal-democraten tijdens de eerste wereldoorlog - een argument, dat ook hier wel werd overgenomen - dat Duitsland wel de oorlog tegen Rusland moest voeren omdat anders Europa zou worden overspoeld door het Russische absolutisme en feodalisme. De oorlog, die Nederland in de jaren 1946 - 1949 in Indonesië gevoerd heeft, werd gerechtvaardigd met het motief dat de Nederlandse troepen tot taak hadden de Indonesische bevolking te beschermen tegen de "rampokkers" en "extremisten". Wat er van die bescherming der Indonesische bevolking terecht gekomen is hebben we kunnen horen in de televisie-uitzendingen, die er in de maand januari van dit jaar over die militaire acties zijn geweest.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat van de zijde der "democratische" staten de tweede wereldoorlog steeds is gerechtvaardigd met het motief, dat de oorlog werd gevoerd tegen het barbarisme van het Derde Rijk. Ja, als men alle propaganda van de heren "democraten" had moeten geloven, dan waren de geallieerden slechts van de nobelste gevoelens bezielde en waren het louter humanitaire overwegingen die hen de strijd tegen het fascisme deden aanbinden.

Hoezeer echter ook aan de laatste wereldoorlog alle menselijke overwegingen vreemd waren, hoezeer ook het barbarisme van het Derde Rijk de "democratische" staten wezenlijk koud liet, kan men nog weer eens duidelijk lezen in het onlangs verschenen boek van de Amerikaan Arthur Morse "Terwijl de zes miljoen stierven". Veel boeken zijn er verschenen over de uitroeiing van de Joden. Dr. J. Presser, die ook een inleiding schreef bij de Nederlandse vertaling van Morse's boek, heeft zelf het voortreffelijke werk "De Ondergang" geschreven, een boek, dat zich voornamelijk bezig houdt met de likwidatie van de Nederlandse Joden. Er is ook het verbijsterende boek van Alexander Weissberg "Mensen als koopwaar". Doch het boek van Morse is anders. Het behandelt niet zozeer de uitroeiing van de Joden, maar veel meer - of beter gezegd: in hoofdzaak - datgene wat is nagelaten om zoveel mogelijk Joden te redden. En Morse doet dat afdoende. Met feiten, met bewijzen en documenten toont hij aan, dat niet alleen Paus Pius XII niets heeft gedaan om de Joden te redden en zelfs naliet er tegen te protesteren, dat ze werden afgeslacht,

maar dat ook de "democratische" staten en dan vooral de Verenigde Staten van Amerika en Engeland niets ten behoeve van de Joden hebben gedaan, ja, dat de regeringen van deze staten ontvluchte Joden zonder meer weer uitleverden aan de nazi-beulen of hen zonder meer lieten verrekken.

Daar is b.v. het verhaal van de St. Louis, een luxeschip van de Hamburg-Amerikalijn, dat op 13 mei 1939 uit Hamburg vertrok met aan boord 960 Joodse vluchtelingen, die nog net aan de greep der nazi's hadden weten te ontkomen. De bestemming van het schip was Havana op Cuba. Iedere Joodse passagier was in 't bezit van een officieel landingscertificaat, ondertekend door de Cubaanse directeur-generaal voor immigratiezaken, kolonel Manuel Benites. Voor 734 vluchtelingen betekende Cuba slechts een tijdelijke bestemming, omdat ze voldeden aan de Amerikaanse immigratie-eisen en in het bezit waren van quotanummers, die hen in staat stelden zich na een periode - variërend van drie maanden tot drie jaar na hun aankomst op Cuba - in de Verenigde Staten te vestigen. Helaas, niemand van de vluchtelingen wist, dat acht dagen voordat de St. Louis uitvoer, president Federico Laredo Bru van Cuba een decreet had ondertekend dat de door de vluchtelingen met veel geld betaalde landingscertificaten ongeldig maakte. Men raadt het al: toen het schip op Cuba aankwam mochten de vluchtelingen niet aan land. De toegang werd hun geweigerd omdat de landingscertificaten ongeldig zouden zijn. Een beroep werd gedaan op de regering van de Verenigde Staten om althans die Joden, die over een Amerikaanse quotanummer beschikten in Amerika toe te laten. Het verzoek werd afgewezen. De St. Louis zag zich genoodzaakt met zijn 960 Joodse vluchtelingen de terugtocht naar Hamburg aan te vangen. Wat het lot bij hun terugkeer in Duitsland zou zijn geweest behoeft men zich niet af te vragen. Zover is het gelukkig niet gekomen. Op 't allerlaatste moment bleken de regeringen van Engeland, Frankrijk, België en Nederland bereid de vluchtelingen op te nemen. Het resultaat was natuurlijk wél, dat al die Joden welke asyl gevonden hadden in België, Frankrijk en Nederland later toch 't slachtoffer van de nazi's zijn geworden, omdat deze landen nog geen jaar later door de nazi's zouden worden overrompeld. Hoezeer dit alles koren op de molen der Duitse nazi's was blijkt duidelijk uit een bericht, dat in het augustusnummer van 1939 in het Duitse blad "Der Weltkampf" verscheen: "Wij zeggen openlijk dat wij de Joden niet willen hebben, terwijl de democratieën verklaren dat ze bereid zijn hen te ontvangen - maar de gasten dan in de kou laten staan!"

Wij hebben hiervoor gesproken over quotanummers, die 734 passagiers van de St. Louis hadden. Deze quotanummers hielden verband met de immigratiewet van de Verenigde Staten. In 1924 was een wet aangenomen, die bepaalde, dat de V.S. per jaar slechts 150.000 vreemdelingen zouden opnemen en dat de helft daarvan was bestemd voor personen uit Engeland of Ierland. Alle voorstellen, door diverse personen in de oorlogsjaren gedaan om die wet te wijzigen, werden verworpen, evenals het voorstel om het overschot van Engeland en Ierland - die hun quotum slechts ten dele gebruikten - te bestemmen voor Joodse vluchtelingen. Ja, ook president Roosevelt - die eigenaardig genoeg de geschiedenis is ingegaan als een humane president - heeft steeds geweigerd meer vluchtelingen binnen te laten dan de immigratiewet van 1924 toeliet of die wet te wijzigen. Sterker nog: in januari 1940 benoemde Roosevelt een zekere Breckinridge Long in een functie op buitenlandse zaken, waarbij hij de verantwoordelijkheid kreeg voor maar liefst 23 van de 42 afdelingen op het departement. Hieronder viel ook de Visa-afdeling, die moest toezien op de vreemdelingen die de Verenigde Staten binnenkwamen, en de speciale afdeling, die waakte over de uitvoer van Amerikaanse valuta. Dit betekende dat alles dat in verband stond met mogelijke reddingsacties voor Europese Joden over Long liep: visa voor bezoekers of immigranten, geldzendingen voor voedsel, kleding en medicamenten. Dat de heer Long zich strikt hield aan de letter van de wet en gespeend was van enig mededogen met de Joden, behoeft geen verwondering te wekken, wanneer men weet dat Breckinridge Long van 1933 tot 1936

ambassadeur en buitengewoon gevolmachtigde in Italië was geweest en in die periode ondubbelzinnig blijk had gegeven van zijn sympathieën voor Mussolini en zijn fascisme. Ook dat echter verhinderde president Roosevelt niet hem een "geweldige kerel" te noemen, die hij graag mocht evenmin als het hem verhinderde Long in een dergelijk belangrijke functie te benoemen.

Onder de leiding van Long kwam er dan ook geen wijziging in de procedure, dat elke immigrant een bewijs van goed gedrag - afgegeven door de politie van zijn geboortestad - moest kunnen overleggen. Dat wil dus zeggen, dat iedere uit Duitsland gevluchte Jood Amerika slechts kon binnenkomen, wanneer hij zo'n bewijs van goed gedrag kon tonen. En dat in een tijdperk, dat in Duitsland de Joden vogelvrij waren verklaard. Volkomen terecht concludeert Arthur Morse in zijn boek dan ook, dat President Roosevelt door passief te blijven het noodlot aan de Europese Joden heeft helpen voltrekken, terwijl hij de stelling verkondigde dat Amerika het toevluchtsoord voor de verdrukten was. Was het bij de nazi's "geen woorden, maar daden", bij de Amerikaanse regering en bij president Roosevelt was het "veel woorden maar géén daden". Vanwege het ook in Amerika sterk aanwezige anti-semitisme was president Roosevelt bang, dat de Joodse kwestie hem politiek zou schaden en dus moesten de Joden worden opgeofferd terwille van zijn politieke prestige.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat toen de Engelsen en de Amerikanen besloten een conferentie op Bermuda te houden, waar het vluchtelingenprobleem zou worden besproken (de conferentie werd gehouden in april 1943, dus toen de Jodenslachtingen hun hoogtepunt bereikten), de Amerikaanse delegatie de opdracht kreeg de discussie niet te beperken tot Joodse vluchtelingen; godsdienst of ras niet te noemen in verzoeken aan het publiek om steun of bij het beloven van Amerikaanse gelden; geen scheepsruimte voor vluchtelingen toe te zeggen; geen marine-escortes of vrijgeleides voor vluchtelingen te verwachten; geen vertragingen te veroorzaken in de door de oorlog bemoeilijkte vaarschema's van schepen door toe te zeggen dat leeg terugkerende troepentransportschepen ergens onderweg vluchtelingen zouden oppikken; geen vluchtelingen over de oceaan te brengen zolang ze in Europa konden worden ondergebracht (een Europa, dat notabene vrijwel geheel door de nazi's was bezet); geen fondsen toe te zeggen, aangezien dit het voorbehouden recht van het congres en de president was; geen wijzigingen in de Amerikaanse immigratiewetten te verwachten; niet te vergeten wat de oorlogsinspanning aan geld en het Amerikaanse volk aan voedsel nodig hadden (met andere woorden: we hebben zelf zorgen genoeg aan ons hoofd; wat zullen we ons druk maken over die Joden) en geen nieuwe organen te vormen voor de hulpverlening aan vluchtelingen, omdat de Inter-gouvernementele Commissie al voor dat doel in het leven geroepen was. Bij dat laatste dient men dan te bedenken, dat bedoelde Commissie of uit eigen onwil of door de tegenwerking van de autoriteiten niets ten behoeve van de Joden deed. Het is dan ook niet bevreemdend, dat de conferentie van Bermuda voor het vluchtelingenprobleem of voor de Joden in bezet Europa van geen enkele betekenis was.

Arthur Morse verhaalt dan nog, dat de Conferentie van Bermuda één indirect resultaat heeft gehad, namelijk de zelfmoord van Szmul Zygielbojm. Zygielbojm, leider van de Joods-socialistische Bond, had heldhaftig gevochten bij de verdediging van Warschau, voordat hij door de Duitsers werd opgepakt. Zijn vrouw en twee kleine kinderen waren toen reeds door de nazi's vermoord. Hijzelf wist uit zijn gevangenschap te ontsnappen en bereikte Engeland na een spectaculaire vlucht dwars door het Derde Rijk. In Engeland sprak hij voor de BBC en verzocht zijn luisteraars "na te denken over het afgrijselijke idee dat de uitroeiing van een heel volk door middel van kogels, granaten, honger en gas systematisch werd georganiseerd. Het zal een schande zijn verder te leven, een schande tot het menselijk ras te behoren, als er niet zonder uitstel middelen worden gevonden om aan deze grootste misdaad in de geschiedenis van de mensheid een einde te maken. De regeringen van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten moeten worden gedwongen deze

massale moord te verhinderen. Want als wij geen middelen zoeken om dit te voorkomen, zullen wij delen in de morele verantwoordelijkheid voor wat er gebeurt."

Uit de opdracht, die de Amerikaanse delegatie meekreeg naar de Conferentie van Bermuda blijkt echter al duidelijk, dat men geen andere bedoelingen had dan daar de boot af te houden, zowel letterlijk als figuurlijk. Ook voor Szmul Zygielbojm was het allemaal duidelijk en hij pleegde zelfmoord. Hij had blijkbaar begrepen dat 't niet met de belangen van Engeland en de Verenigde Staten strookte om zich druk te maken over het lot van zo'n zes miljoen Joden.

Want dat ook Engeland het lot der Joden aan zijn laars lapte is na lezing van Morse's boek duidelijk. Daar is immers het verhaal van de Struma, een roe-meens scheepje van 180 ton, dat honderd passagiers kon vervoeren. Op 16 december 1941 had de Struma 769 Joodse vluchtelingen afgehaald in de Roemeense haven Constantza. Geen der vluchtelingen had een Brits permit, maar toch ging de langzame reis naar Haifa in Palestina. Het schip, dat natuurlijk veel te zwaar geladen was, begon te lekken en de motoren raakten defect, zodat het ter hoogte van Istanboel niet verder kon. De Turkse autoriteiten weigerden de vluchtelingen aan land te laten tenzij de Britten hun certificaten uitreikten waarop ze Palestina konden binnenkomen. De Britten weigerden echter. En Arthur Morse vertelt dan:

"De Struma bleef tien weken voor anker liggen. Tenslotte, op 24 februari, sleepten de Turken de Struma naar volle zee, ofschoon de kapitein protesteerde dat zijn schip niet zeewaardig was. Voor het uit het oog verdween lazen mensen aan de kust het grote spandoek dat door de passagiers was gemaakt. "REDE ONS!" stond erop.

Zes mijl voor de kust zonk de Struma. Men weet nog altijd niet of het schip is gekapseisd, op een mijn is gelopen of door een torpedo is getroffen. Zeventig kinderen, 269 vrouwen en 428 mannen verdronken. Twee passagiers wisten zich zwemmend in veiligheid te stellen. Onmiddellijk nadat de Struma was vertrokken, ontvingen de plaatselijke Britse ambtenaren de machtiging van hun superieuren om aan de zeventig kinderen certificaten uit te reiken."

Het was echter te laat. De zeventig kinderen waren reeds verdronken en de 269 vrouwen en 428 mannen waren door de Britse autoriteiten zo wie so reeds "ter dood veroordeeld". Maar de Britse politiek inzake de Arabische wereld was niet in gevaar gebracht. Tenslotte speelt het lot van Joodse vluchtelingen geen enkele rol als het gaat om materiele of politieke belangen.

We zouden over dit boek nog veel meer kunnen vertellen. Bijvoorbeeld hoe de Oorlogsvluchtelingencommissie (van Amerika) een telegram naar 't Rode Kruis stuurde met het verzoek te proberen te bereiken dat vertegenwoordigers van het Rode Kruis toegang zouden krijgen tot de concentratiekampen en dat het Rode Kruis daar negatief op reageerde. Hoe diezelfde commissie daarna aan het Rode Kruis verzocht haar aantal waarnemers in Boedapest, waar zich slechts één vertegenwoordiger van die organisatie bevond, sterk uit te breiden in de hoop, dat dit remmend zou werken op de acties tegen de Joden en hoe de voorzitter Max Huber daarop reageerde met de mededeling dat het Rode Kruis tot taak had oorlogsslachtoffers te helpen "zonder zich in te laten met de binnenlandse politiek van welke staat dan ook". Volgens deze Max Huber was dus het uitroeien der Joden een "binnenlandse aangelegenheid". We zouden dieper kunnen ingaan op het feit, dat zowel particulieren als mensen van het Oorlogsvluchtelingencomité alles in 't werk stelden om zoveel mogelijk Joden te redden, maar daarbij dikwijls werden tegengewerkt door de overheden der geallieerde regeringen. We zouden....., ja we zouden door kunnen blijven gaan, ware onze ruimte niet beperkt. Het boek van Arthur Morse immers brengt zoveel onthullends.

Natuurlijk wisten wij, dat ook de laatste wereldoorlog een belangenoerlog was en dat idealisme en humanitaire overwegingen er vreemd aan waren. Ook wisten wij,

dat de Joden daarbij aan hun lot waren overgelaten. Maar toch vinden wij het een grote verdienste van Arthur Morse, dat hij dat in zijn boek nog eens duidelijk en op niet mis te verstane wijze heeft aangetoond.

Het boek is duur. Het kost namelijk f. 31,90. Toch zouden wij het niet graag in onze boekenkast willen missen.

=====

K A N T T E K E N I N G E N B I J D E B U S S T A K I N G

TOEN EEN DIK JAAR na de busstaking van januari 1960 de katholieke socioloog dr. H.J.M. Hoefnagels S.J. in "De Linie" van 6 februari 1961 op dat conflict terugkwam, slingerde hij de vakbeweging als het ware een waarschuwing in het gezicht. Wilde stakingen, zo schreef hij, worden een normaal verschijnsel wanneer de officiële leiders der arbeiders te zeer geïntegreerd raken in de bestaande orde, wanneer de leiders der bonden de geneigdheid verliezen om zich te richten naar wat de leden van hen verlangen en wanneer de arbeider machteloos is overgeleverd aan de wetten van de organisatiestructuur.

Nu waren op het moment, dat pater Hoefnagels naar de pen greep "wilde" stakingen al tientallen jaren lang een zeer normaal verschijnsel en zij behoeften het dus geenszins meer te worden. Ook de integratie der vakbeweging in de burgerlijke samenleving was al enkele decennia lang voltooid en over de werking van wat Hoefnagels "de wetten van de organisatiestructuur" noemde waren al boekenplanken volgeschreven. Hij hinkte eenvoudig wat achter de feiten aan. Niettemin hebben zijn opmerkingen destijds zéér de aandacht getrokken, waarschijnlijk omdat zij vervat waren in een tekst, waarmee hij zich naar de vorm volledig aan de kant van de buschauffeurs, dat wil zeggen aan de kant van "wilde" stakers schaarde. Het effect daarvan was des te groter, omdat juist bij die actie waarover het ging de arbeiders een dusdanige macht ontwikkelden, dat de toenmalige regering-De Quay, tot grote woede van de officiële vakbeweging, zich bereid toonde die macht ook te erkennen. Onder die omstandigheden kon 't bijna niet anders of de vakbeweging voelde een jaar na datum de beschouwing van pater Hoefnagels als een scherpe doorn in haar zo kwetsbaar vlees.

Met zijn opmerkingen heeft Hoefnagels dan ook beslist niet voor dovemansoren gesproken. Niet in die zin natuurlijk, dat de vakbondsfunctionarissen zich gehaast zouden hebben de bedoelde integratie ongedaan te maken, zich van stonde af aan wél gericht zouden hebben naar de wensen van hun leden en "de wetten van de organisatiestructuur" buiten werking zouden hebben gesteld. Zelfs indien zij, wat volstrekt niet het geval is, iets dergelijks gewild zouden hebben, dan nog zouden zij het geenszins hebben gekund. Zij hebben echter wél van pater Hoefnagels begrepen, dat zij in het belang hunner organisatie allerminst gods water over gods akker mochten laten lopen. Zij hebben derhalve zijn welgemeende raad, dat zij de wilde staking moesten temmen door er een georganiseerde staking van te maken, terdege in hun oor geknoopt 1).

Niet dat zij er terstond gebruik van maakten. Juist omdat de integratie veel verder was voortgeschreden dan de goede pater in zijn Nijmeegse studeerkamer wel veronderstelde, was het opvolgen van zijn advies voor de vakbondsbestuurders veel moeilijker, dan het voor hém was om het te verstreken. Voor de vakbeweging moest

1) Hoefnagels maakt deze opmerking niet in het aan de busstaking gewijde artikel maar in een ander stuk, kort daarna geschreven, dat echter met het opstel over de busstaking in nauw verband staat en eveneens aan de moeilijkheden van de vakbeweging is gewijd.

de raad van pater Hoefnagels wel iets weghebben van een paardemiddel, dat alleen maar in het geval van uiterste nood kon worden aangewend; sommigen harer leiders moet het middel zelfs erger toegeschenen hebben dan de kwaal. De onafzienbare reeks van "wilde" stakingen, die voor de verhoudingen in het moderne kapitalisme zo typerend zijn, heeft zich dan ook ná de orakeltaal van Hoefnagels onverminderd voortgezet. In tal van branches; óók in het vervoersbedrijf. Op de busstaking van 1960 is de busstaking van 1963 gevolgd. Behalve het streekvervoer, heeft ook het personeel van de Amersfoortse stadsbussen de arbeid neergelegd en daarna zijn er nog weer een paar stakingen van het streekvervoer geweest. Al die acties waren even wild, dat wil zeggen: door de arbeiders zélf georganiseerd, als de grote van 1960. Bijna tien jaar lang had het er de schijn van of pater Hoefnagels nooit zijn stem had laten horen.

In de afgelopen maand maart echter is er op zijn woorden van destijds 'n verlate echo gekomen. Als zodanig tenminste moet men, naar onze mening opvatten, wat er gebeurd is bij het jongste conflict in het streekvervoerbedrijf. Wie in "De Volkskrant" van 5 februari j.l. leest hoe ruim 150 buschauffeurs uit Noord- en Zuid-Holland in de nacht van maandag 3 op dinsdag 4 maart vergaderden en tot het besluit kwamen om per 1 maart in staking te gaan wanneer hun - overigens door de bonden gesteunde - eisen niet zouden worden ingewilligd en wie in hetzelfde bericht vervolgens leest hoe de gebelgde chauffeurs tijdens hun in Heerhugowaard gehouden bijeenkomst al vast een stakingscomité in het leven riepen, die kan zich niet aan de stellige indruk onttrekken, dat de vakbeweging plotseling geconfronteerd werd met een dreigende herhaling van de gebeurtenissen van 1960. "Dat nooit!", moesten de heren Korbijn (Ned. Bond van Vervoerspersoneel) en Van der Doef (Katholieke Bond van Vervoerspersoneel) bij zichzelf gedacht hebben en wij menen de plank niet ver mis te slaan, indien wij beweren, dat op dat moment bij hen de overtuiging is ontstaan, dat het wel eens tijd zou kunnen worden om het paardemiddel van dr. Hoefnagels in toepassing te brengen.

In ieder geval, dat is duidelijk, zijn het niet de bonden geweest, die het eerst het woord "staking" hebben laten vallen. Het waren de chauffeurs, de chauffeurs van een aantal Noordhollandse busondernemingen, in de eerste plaats wel die van de NZHV. Van de kant van de organisaties werd op dat moment - begin februari - nog géén dreigende taal vernomen. Integendeel, wat de bonden op dat moment ondernamen was een uiterste poging om alsnog aan "het uiterste middel" te ontkomen. Samen met de in de Kon. Ned. Ver. van Transport Ondernemers georganiseerde patroons stelden zij een commissie van "wijze mannen" in, die tot taak kreeg zich over de betwiste c.a.o. te buigen om te zien of zij alsnog een weg zou kunnen vinden, die uit de impasse voerde. In goed Nederlands wil dat niet anders zeggen dan dat de bonden eventueel nog tot een paar concessies bereid waren indien de ondernemers van hún kant daartoe ook bereid waren. Dat de stakingsdreiging geenszins van de bonden uitging blijkt ook uit een mededeling van Korbijn aan "Het Vrije Volk" (te vinden in de editie van 6 februari). Hij gaf te kennen - naar aanleiding van het in Heerhugowaard samengestelde stakingscomité - dat het dáárvóór nog veel te vroeg was. "Het overleg", zo verklaarde hij, "zal immers worden hervat".

Op 14 februari verklaarde "Het Vrije Volk": "De dreigende staking van rond 20.000 buschauffeurs is van de baan. Gisteren bereikten de werkgevers en de vakbonden overeenstemming over de nieuwe eenjarige c.a.o.". De bewering was wel een beetje voorbarig en dat bleek ook dadelijk aan iedereen, die de moeite nam om wat verder te lezen dan die eerste zin. Verderop in hetzelfde berichtje immers stond te lezen, dat de KNVTO nog een slag om de arm hield. Bovendien is het zo, dat de KNVTO weliswaar als werkgeversorganisatie namens de busmaatschappijen onderhandelt, doch haar leden niet aan banden legt. De stellige zekerheid waarmee de redactie van "Het Vrije Volk" haar lezers verkondigde, dat de stakingsdreiging was afgewend, miste derhalve iedere grond. Aan het slot van het bewuste stukje stond

zelfs het tegendeel te lezen van wat in de aanhef werd beweerd. Daar kwam namelijk de heer Korbij aan het woord, die aankondigde, dat de bonden desnoods de bedrijven afzonderlijk zou benaderen om met ieder bedrijf apart een akkoord te sluiten. "Bij onwillige bedrijven zullen dan zeker stakingen uitbreken", zo kondigde hij aan.

In de week, die tussen 6 en 14 februari was verstreken hadden de bonden dus een succes geboekt. Voor zichzelf wel te verstaan, niet voor de arbeiders. Via de commissie van "wijze mannen" waren zij er in geslaagd een dreigende staking, waarbij 20.000 man betrokken zouden zijn geweest te ruilen voor een stakingsdreiging bij alleen maar die bedrijven, die onwillig zouden zijn om uiteindelijk toch de c.a.o. te tekenen. Dat dit ten koste van de chauffeurs bereikt werd schreeuwde men uiteraard niet van de daken, maar kon toch ook weer niet worden verheimelikt of ontkend. Eén van de eisen der chauffeurs immers was geweest, dat hun lonen gelijk zouden worden getrokken met die van het stadsvervoer. Dat nu werd in de door de bonden en de KNVTO geaccepteerde c.a.o. niet gerealiseerd. De concessie van de bonden bestond hierin, dat de gelijktrekking in fasen zou geschieden. Niet f 80 à f 90 ineens er bij, maar om te beginnen f 33 en pas in 1971 de volledige gelijkstelling.

Wat plegen vakbondsbestuurders te antwoorden, wanneer men ze met de neus op dergelijke feiten drukt? Zoiets als dit, dat het bij loononderhandelingen nu eenmaal een kwestie van geven en nemen is en dat 't bepaald niet meevalt om het onderste uit de kan te halen. Jawel! We hóren 't ze zeggen: "Wij hebben onze uiterste best gedaan, maar het zat er nu eenmaal niet in!" We horen ze er in gedachten óók aan toevoegen, dat "een complete staking grotere nadelen op zou leveren, dan de veer, die men nu bij wijze van concessie had moeten laten!"

Nadelen voor wie?, vragen wij. Voor de arbeiders? Niet als de bonden zich onmiddellijk achter hen zouden stellen en stakingsgelden zouden uitkeren. En als de bonden dat niet zouden doen? Laat ons eens een ogenblik stil staan bij de financiële aspecten van een "wilde" staking. Het spreekt vanzelf, dat daarbij dan tegelijkertijd de kansen van een dergelijke staking moeten worden afgewogen. Want bij dit alles moet niet vergeten worden, dat het hier 'n "wilde" staking in het openbaar vervoer zou hebben betroffen, een staking, die de regering - men denke aan de ervaringen van 1960 - met de grootst mogelijke interesse zou hebben gevolgd en waarbij zij vermoedelijk zou hebben ingegrepen. Bijvoorbeeld door de partijen opnieuw bijeen te roepen of door het dreigement de loonregeling in het vervoerbedrijf bindend op te leggen. Enfin, men kan zich alle mogelijke variaties voorstellen.

Hoefnagels constateerde in 1961 in zijn "Linie"-artikels, dat de "wilde" stakers in één dag bereikten, wat in maandenlange moeizame loononderhandelingen niet tot stand kon worden gebracht. Maar zelfs als 't ditmaal niet net zo zou zijn gegaan, wat waren dan voor de arbeiders de eventuele konsekwenties geweest? Géén uitkering, akkoord. Een groter succes dan de bonden, maar mogelijk pas na een tamelijk groot aantal stakingsdagen? Misschien! Maar als dat uit de bus zou zijn gekomen, dan zouden ze, hun offers meegerekend, meer gewonnen hebben dan thans. Want bij een volledig succes zouden ze pak weg f 50 méér ontvangen dan nu, per maand. Zélfs als er géén sprake zou zijn van dóórbetaling over de stakingsdagen, zouden ze vermoedelijk uiteindelijk beter af geweest zijn. En dóórbetaling over stakingsdagen is altijd het eerste, dat bij de beëindiging van een "wild" conflict geëist wordt. Hoe men het ook wendt of keert, het rekensommetje van de bonden gaat in geen geval op. Toch kan men niet beweren, dat de bonden slechte rekenaars zijn. Ze hebben nu aan heel wat minder stakers gelden behoeven uit te keren. Via hun concessie hebben zij de vakbondskassen heel wat uitgaven bespaard. En op welk een verbluffend eenvoudige wijze. "Die mensen willen f 80 à f 90 meer. Geef ze nu voorlopig f 33. Dan komt er géén staking. Da's voor jullie een voordeel en voor ons. Die mensen hebben een tegenvaller, een teleurstelling van ruim f 50. Maar ja, f 33 er bij is ook mooi? Nou waar wachten we dan op?" Zo ongeveer moeten ze

aan de onderhandelingstafel geredeneerd hebben. Ziedaar het begin van een reeks gebeurtenissen, waarvan het heet, dat de vakbeweging ditmaal haar tanden heeft laten zien.

Nu we toch even van de chronologische loop der gebeurtenissen zijn afgedwaald is het misschien het moment om ook nog even stil te staan bij een ander aspect van het conflict: de financiële positie der bedrijven. De ondernemers, zeker bepaalde ondernemers, kunnen de uit de eisen van het personeel voortvloeiende lasten beslist niet dragen, zo is er gezegd. Als de lonen van de chauffeurs in het streekvervoer tot dezelfde hoogte als die van de chauffeurs van het stadsvervoer worden opgetrokken, zouden hun ondernemingen niet meer rendabel zijn. De ondernemers zouden tegronde gaan. Als het zo ligt, hebben we iemand horen beweren, kun je toch niet dergelijke eisen stellen?

Wij willen op die opmerking antwoorden, dat over het algemeen buschauffeurs nu bepaald niet tot de best-betaalde categorie arbeiders behoren. Integendeel. Zelfs de chauffeurs van het stadsvervoer horen er bepaald niet toe. Hun collegas van het streekvervoer zijn nog veel slechter af. Wat dat betekent in een tijd, dat de prijzen - mede door de BTW - voortdurend stijgen, laat zich gemakkelijk denken. Als het zo ligt, beweren wij, kun je de eisen der chauffeurs toch niet onredelijk noemen? Waar het op aankomt is, dat bepaalde bedrijven alleen maar rendabel zijn te houden ten koste van de ongunstige omstandigheden der daarin werkzame arbeiders. Dacht men werkelijk van de arbeiders te kunnen vergen, dat zij dáárvoor begrip opbrengen?

Terug naar de feiten van het conflict zelf. Op 14 februari, zo hebben wij gezien, dreigde de heer Korbijen met staking. Staking wel te verstaan in uitsluitend die bedrijven, die weigerachtig zouden blijven de c.a.o. te tekenen ook nadat daaraan - ten nadele van de arbeiders - nog wat gedokterd was. Heel erg luid klonk dat dreigement nog niet. Het werd n i e t herhaald in die aflevering van het orgaan van de Nederlandse Bond van Vervoerspersoneel, die op woensdag 5 maart verscheen. Het zou daarin pas op woensdag 19 maart opduiken. Op die datum kon men daarin lezen, dat op woensdag 12 maart besloten was het stakingswapen inderdaad tegen de onwillige autobusbedrijven te hanteren. Het waren er elf. Een twaalfde onderneming, die aanvankelijk ook tot deze groep hoorde, had op het nippertje eieren voor zijn geld gekozen.

Woensdag 19 maart begon de strijd. Tegen de elf busondernemingen, die niet-tegenstaande een ultimatum van de bonden voet bij stuk waren blijven houden? Geen sprake van! Het is weliswaar een oude vuistregel in de strijd van de arbeidersklasse, dat in het aantal de kracht ligt en dat een staking des te meer kans op succes biedt, naarmate er grotere aantallen arbeiders bij betrokken zijn, maar de bonden lieten zich aan die vuistregel niets gelegen liggen. Waarom zouden ze ook? Tenslotte voeren zij een strijd, die met de strijd van de arbeidersklasse totaal niets gemeen heeft. Nee, zij bekeken het allemaal vanuit een andere gezichtshoek. Zeiden wij reeds niet, dat de bondsbestuurders goede rekenmeesters zijn? Zij begonnen bij enkele bedrijven: die in de Friese Zuidwesthoek en daar in de buurt. Aan bedrijven in andere delen van het land stuurden ze óók wel een ultimatum, maar dat liep later af. Laten we in Friesland beginnen, redeneerden ze. Misschien gaan die anderen wel door de knieën als we in Friesland succes hebben en dan hoeven we daar niet te staken. Natuurlijk is de kans op succes wat kleiner bij een beperkte omvang van de strijd, maar alle zaken hebben nu eenmaal twee kanten. Dat zal geen mens willen tegenspreken. Wij ook niet en zeker zouden we niet willen tegenspreken, dat het voor de bonden allemaal zoiets als een "zaak" is.

In ieder geval: van strijdvlust kan men de bonden, dat zal wie ons relaas tot nu toe gevolgd heeft moeten toegeven, niet betichten. Welk motief hebben ze er zélf eigenlijk voor opgegeven, dat ze nu opeens wél naar het stakingswapen hebben gegrepen, nadat ze een stuk of wat keren zich niet achter de strijdende buschauffeurs gesteld hebben? Natuurlijk hebben ze er zich wel voor gewacht te zeggen,

dat ze liever een officiële staking hadden dan een "wilde". Pater Hoefnagels kan zich wel veroorloven om openlijk uit te spreken, dat de bonden daarmee beter af zijn, maar de bonden zélf kunnen dat natuurlijk niet. Ze kwamen dus met een ándere reden voor de dag. Een reden waarvan men niet eens kan beweren dat hij 'n verzin- sel was.

"Steeds Voorwaarts", het orgaan van de N.B.V. verklaarde op 19 maart op de voorpagina, dat de onwillige autobusondernemingen, die de door hun eigen organi- satie aanvaarde c.a.o. niet wilden tekenen, 'n "particularisme" ten toon spreid- den, dat "niet meer in deze tijd past". Ziedaar een kwestie, die ongetwijfeld mede een rol speelt. Het is een soortgelijk iets als wat destijds een rol gespeeld heeft bij de grote staking van de ANAB aan de Groninger zuivelfabriek "De Ommel- landen". Het moderne kapitalisme is een maatschappij met een zekere ordening. Het loonoverleg geschiedt in de daarvoor gecreëerde organen middels spelregels waar- aan de betrokkenen zich dienen te houden. De afsluiting van 'n C.A.O. hóórt bij het spel. Wie zich er aan onttrekken wil, bijvoorbeeld omdat zijn bedrijf in wat men noemt een economische marge-situatie verkeert, of omdat de rentabiliteit in ge- vaar komt - wat bij "De Ommelanden" het gevolg was van de hoge investeringen - die past niet in de moderne tijd, die leeft nog in de vorige eeuw (sociaal-econo- misch dan!) en op die moet worden toegepast, wat men naar aanleiding van het conflict bij "De Ommelanden" een "correctie op de eeuwgrens" heeft genoemd, die blijkbaar nog dwars door het betrokken bedrijf liep. Het is bepaald geen toeval, dat praktisch alle stakingen die de vakbeweging na de tweede wereldoorlog in Ne- derland heeft geproclameerd, zulke "correcties op de eeuwgrens" zijn geweest of iets met de ordening of de P.B.O. te maken hadden (zoals de staking bij Hensen in Rotterdam in 1955!). Ook nu in het busbedrijf is dat weer het geval.

Maar tegelijk is er voor de bonden natuurlijk ook die andere reden, die Hoef- nagels heeft aangeduid. En dat dit zo is, wordt bevestigd door een hoofdartikel in de "Leeuwarder Courant" van vrijdag 21 maart. Daarin heet het: "Het prestige van de bonden staat op het spel, tegenover de leden en ook tegenover de catego- rale bond, die haar de afgelopen jaren dwars heeft gezeten...." Inderdaad, daar hebben we het precies. Dat bedoelde Hoefnagels, toen hij in 1961 sprak over het gevaar, dat de leden van de bonden vervreemden, 't gevaar, dat de vakbondsdisci- pline verslapt. En waar leidt dat toe? Dat de arbeiders uit de bond lopen en bij- voorbeeld een nieuwe organisatie stichten. Daaraan hebben de categorale organi- saties hun ontstaan te danken. Jazeker, maar de "Leeuwarder Courant" weet nu van de categorale organisatie te melden, dat zij tegen deze staking is. Dat komt na- tuurlijk omdat ook categorale organisaties tenslotte organisaties zijn en ook zij derhalve onderworpen zijn aan wat Hoefnagels "de wetten der organisatiestructuur" genoemd heeft. Daarom leidt de hele ontwikkeling ertoe, dat de arbeiders het ten- slotte zélf maar gaan proberen en dan ontdekken, dat zij het zelf beter kunnen dan welke bond ook. Die ontdekking willen de bonden zo lang mogelijk uitstellen. Dat is één van de redenen waarom zij thans naar 't stakingswapen hebben gegrepen. Overigens niet - gelijk wij constateerden - dan na het tevoren zo bot mogelijk te hebben gemaakt.

Bot?, zal de lezer wellicht uitroepen, het is daar in Friesland anders hard tegen hard gegaan. Zeker, maar dat valt juist alleen maar door de botheid van deze officiële vakbondsstaking te verklaren. Dat de Friese busondernemers niet de minste neiging voelden om terstond te capituleren wordt niet door de ernst van het conflict verklaard, het is ook geen symptoom van die ernst, het wordt juist daardoor verklaard, dat een strijd van de bonden, naar de ervaring wel ge- leerd heeft, voor de ondernemers minder serieus is dan een wilde staking. Ver- bitterde arbeiders, die zélf hun boontjes doppen, desnoods het bedrijf bezetten en lak hebben aan de officiële spelregels der burgerlijke maatschappij, vormen een veel ernstiger gevaar dan de heren Boon of Kieboom van het NVV.

Een veel ernstiger gevaar en ook een veel ernstiger macht. Dat hebben inmid-

dels de ervaringen wel bewezen. Wie zich, zoals de bonden, op de basis der bestaande burgerlijke orde plaatst, kan zich, zoals het geval was met een vakbondsbestuurder, de heer Hendriks van de bedrijfsgroep Wegvervoer van de Protestants-Christelijke Bond, wel verontwaardigd tonen over de steun van de rijkspolitie aan de onderkruipers, maar hij kan er weinig tegen d o e n . De zelfstandig strijdende kompels in het Belgische mijndistrict van Genk hadden op dergelijke situaties wél een passend antwoord. De Belgische rijkswacht, die zich van de brug bij Zwartberg, met achterlating van haar voertuigen, in allerijl op Waterschei moest terugtrekken, weet er van mee te praten. En het is voorts van diverse "wilde" stakingen in België maar al te zeer bekend hoe de strijdende arbeiders door bomen over de weg te laten vallen hen onwelgevallige transporten wisten te belemmeren.

Van de rijkspolitie gesproken: zij heeft zich in de Friese Zuidwesthoek wel weer eens van haar meest arbeidersvijandige zijde laten zien. Hoewel het hier een staking van de bonden betrof, waarvoor zelfs de meeste burgerlijke bladen-- en zélfs "Het Parool" - begrip aan de dag legden, hoewel het om een strijd ging, waarvan vakbondsman Jenezon - bevestiging van onze zienswijze - de avond vóór hij begon verklaarde, dat de bonden hem "niet hadden gewild", hebben zij een anti-stakingsactiviteit ontplooid, die men alleen maar kan vergelijken met legendarische hand en spandiensten der politie aan de patroons uit 't grijs verleden van de arbeidersbeweging. En ten aanzien van die huurlingen van 't kapitaal heeft de stakingsleiding dan - tijdens een nachtelijke vergadering in Sneek - verklaard, dat men aan hun verzoeken tegemoet moest komen.

Tot veel meer dan deze losse kanttekeningen zijn wij, op 't moment dat wij deze regels schrijven, nog niet in staat. In Friesland is de staking, onder complete controle van de bonden, nog in volle gang. Zojuist heeft de ESA-busonderneming te Marum in Groningen laten weten, dat zij alsnog bereid is de c.a.o. te tekenen. Hetzelfde heeft een busbedrijf in Terneuzen verklaard. In Limburg, zo vernemen we, zal het niet tot een staking komen, omdat bonden en ondernemers daar zich bereid hebben verklaard met de benoeming van een uit twee "deskundigen" bestaande arbitrage-commissie. Het oordeel van die commissie zal bindend zijn voor beide partijen, zo is van te voren overeen gekomen. Er blijft dus alleen nog over de situatie in Friesland, waar de taktiek van de bonden nog niet tot resultaat gevoerd heeft, maar waar, na de capitulatie van de ESA (en van de onderneming in Zeeuws-Vlaanderen) de positie der vakbeweging ongetwijfeld sterker is geworden. De kans, dat dit conflict zich zó ontwikkelen zal als zij berekend en gehoopt heeft is gestegen. Mocht het einde zó komen als zij verwacht, dan zal zij stellig niet nalaten om daarvan alle profijt te trekken ter versteviging van haar zo ge-deukte reputatie. Het paardemiddel zal dan inderdaad zó gewerkt hebben als pater Hoefnagels het geprofeteerd heeft.

Aan ons oordeel over het geheel verandert dat zeker niets. Men moet straks als alles achter de rug is vooral niet vergeten, dat de raad van Hoefnagels gegeven werd om de arbeiders in het gareel te houden en dat heel het optreden van de bonden (men denke aan het commentaar van de "Leeuwarder Courant") ook inderdaad daarop gericht geweest is. Maar de vakbeweging moge, met de adviezen van medicijnmeesters als Hoefnagels tijdelijk resultaten boeken, aan haar positie verandert dat niets. Zij blijft in de kapitalistische maatschappij geïntegreerd en de arbeiders komen telkens en telkens weer met die samenleving in conflict. Daaraan kan de uitkomst van de busstaking niets veranderen. De tegenstelling tussen de bonden en de leden blijft onverminderd bestaan. Er is in de busstaking geen enkel element, dat in dat feit wijziging zou brengen. Het is goed om dat te weten en voortdurend voor ogen te houden bij het beoordelen van de conflicten, die zich in het kapitalisme voordoen.

Bij het afsluiten van dit artikel lezen we juist in de pers, dat ook de Friese busondernemingen zich bereid verklaard hebben de c.a.o. te ondertekenen.

N A B E T R A C H T I N G O P E E N P A R T I J C O N G R E S

NIETS IS ER, waardoor de Partij van de Arbeid, als burgerlijke partij, méér gekarakteriseerd wordt, dan 't feit, dat op haar jongste congres, evenals op ál haar congressen daarvoor trouwens, het karakter van de arbeid, als loonarbeid, niet ter sprake is gekomen. Over de produktie als meerwaardevormingsproces, over de kapitaalsakkumulatie, over de classescheiding in de maatschappij, over de strijd van de arbeiders, in één woord: over het socialisme, is er niet gerept. Wat dát betreft is er niets, waarom de heer Schmelzer van de K.V.P., die met de éne vleugel van de P.v.d.A. best "ouwe jongens" zou willen wezen - maar deze kennelijk niet met hém - het vanwege de ándere vleugel zou moeten laten.

Wat het ook wezen mag dat sommige politici en sommige politieke overzichtschrijvers na haar jongste congres opeens zo kopschuw voor de P.v.d.A. gemaakt heeft, niets principieels in elk geval. Er is geen sprake van, dat men na het jongste congres opeens met een ándere P.v.d.A. te maken zou hebben. De erkenning van de D.D.R.? Dat 't congres verklaard heeft haar verstandig te achten is stellig een kritiek op het beleid van de huidige minister van buitenlandse zaken, maar het is natuurlijk geen kritiek op de bestaande maatschappelijke orde. Wie het regiem van Ulbricht erkennen wil - dat de Oost-Duitse arbeiders niet erkennen, waartegen zij op de 17e juni 1953 in opstand zijn gekomen, maar dat zij vervolgens hebben moeten aanvaarden onder druk van de Russische tanks - bewijst zeker n i e t dat hij een socialist is; hij bewijst daarmee veeleer, dat hij het juist allerminst is.

Veeleer, zeggen wij. Wij zeggen n i e t natuurlijk, dat men aan het erkennen van dit en het afwijzen van dát systeem, de socialisten van de niet-socialisten zou kunnen onderscheiden. Dat is een dwaling waaraan velen ten prooi zijn, zowel binnen als buiten de partij van de arbeid, omdat men zowel daarbinnen als daarbuiten van het socialisme blijkbaar zó weinig kaas gegeten heeft, dat men niet weet, dat het de positie ten aanzien van de klassenstrijd is, waarin socialisten verschillen van burgerlijke groepen. Wat wij wél zeggen natuurlijk is dit, dat het op de loonarbeid berustende staatskapitalisme in de D.D.R. voor de politieke vertegenwoordigers van het kapitalisme in Nederland bepaald niet zo afschrikwekkend behoeft te zijn. Het is volstrekt onduidelijk, waarom de diktatuur en de onderdrukking van de arbeiders in Oost-Duitsland een kwalijker zaak zou zijn dan bijvoorbeeld de diktatuur en de onderdrukking van de arbeiders in Portugal, over welks regiem een ministerieel partijgenoot van de heer Schmelzer zich in zulke hoffelijke beleefdheidsfrases heeft uitgelaten. Het is even onduidelijk, waarom de diktatuur in Oost-Duitsland minder erg zou wezen dan in Portugal.

Behoren wij, blijkens het bovenstaande dus zéér beslist niet tot degenen, die beweren, dat de P.v.d.A. in Den Haag duidelijk "socialistischer" is geworden, omdat zij de D.D.R. erkennen wil, wij behoren evenmin tot die anderen, die beweren, dat de P.v.d.A. nog steeds niet socialistisch is, omdat zij zich nog altijd uitspreekt voor de NAVO. Men moet dit alweer niet zó opvatten, dat men, naar onze mening, zich als socialist best voor de NAVO kan verklaren. Men moet het zó verstaan, dat wie zich tégen de NAVO uitspreekt nog in geen enkel opzicht socialist is. De Gaulle is ook tegen de NAVO, maar De Gaulle is beslist geen socialist. De Russische bolsjewieken zijn ook tegen de NAVO, maar de bolsjewieken zijn géén socialisten, maar representanten van het Russische staatskapitalisme. Waar wij bezwaar tegen hebben is alweer, dat een dergelijk criterium tot maatstaf van het al of niet socialist zijn wordt gemaakt. Het heeft er niets mee te maken. Het heeft er alleen zover mee te maken, dat het praten over dergelijke zaken als de NAVO of de DDR alleen maar bewijst, hoever men van de klassenstrijd van de arbeiders verwijderd is.

Dat laatste is niet verwonderlijk. In het moderne kapitalisme kan de strijd van de arbeiders alleen nog maar door de arbeiders zélf gevoerd worden, niet door partijen. De strijd van de arbeiders vraagt - de realiteit bewijst het iedere dag opnieuw - een totaal ándere organisatievorm. Niet die van de vakbeweging, die van de burgerlijke samenleving al een even onverbreekelijk bestanddeel uitmaakt als de zuiver politieke organisaties, maar een ándere, die onder hun eigen onmiddellijke controle staat.

Het P.v.d.A.-congres in Den Haag heeft het socialisme niet versterkt, het heeft het socialisme niet verzwakt. Er is vanzelfsprekend 'n groot verschil tussen Vondeling of Den Uyl enerzijds en Han Lammers of Laurens ten Cate anderzijds. Maar voor de strijd van de arbeiders is dat verschil van geen betekenis. Daarop kan niet genoeg gewezen worden.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(1e kwartaal 1969)

A.B. te A. f 5.-; B.v.B. te M. f 20.-; C.B. te A. f 42.-; J.B. te A. f 10.-;
C.H. te D. f 10.-; A.v.d.H. te A. f 12,50; H.W.J. de H. te D. f 10.-; T. de
J. te A. f 20.-; J.M. te A. f 42.-; R.v.d.M. te B. f 10.-; Th. J.M. te B. f 21.-;
N.N. f 10.-; A.v.V. te D.H. f 12.-; A.C.W. te A. f 7,50; R.W. te A. f 31,50;
J.K. te A. f 15.-; J.W.+Z. te R. f 3.-; Div. f 14,50; J.A.R. te A. f 1,50.
Totaal f 297,50.

=====